

Lakialoite LA 29/2016 vp

Ilmari Nurminen sd ym.

Lakialoite laiksi elintarvikelain muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Lakialoitteessa esitetään, että myynnistä tai käytöstä poistuva syömäkelpoinen elintarvike pyritään asettamaan jaettavaksi tai muuten käyttämään hyödyksi. Aloitteen tarkoituksena on vähentää ruokahävikkiä ja muun elintarvikeperäisen jätteen määrää.

PERUSTELUT

Ruokahävikillä tarkoitetaan syömäkelpoisen ruoan päätymistä jätteeksi. Ruokahävikin vähentäminen edistää niin ekologista, sosiaalista kuin taloudellistakin kestävyyttä ja on EU:n ja hallituksen kiertotaloustavoitteiden mukaista.

Tässä lakialoitteessa esitetään säädettäväksi kunnallisia toimipisteitä, kauppoja, leipomoita ja vastaavia tuotteita myyviä yrityksiä koskeva ehdollinen jakeluveto, joka velvoittaisi tahot luovuttamaan syömäkelpoiset, myynnistä tai käytöstä poistetut elintarvikkeet voittoa tavoittelemattomien kolmansien tahojen käyttöön taikka asettamaan kyseiset elintarvikkeet itse jaeltavaksi.

Nykytila

Maailmanlaajuisesti ruokaa päätyy roskikseen vuosittain 1 300 miljoonaa tonnia eli noin 25—30 prosenttia kaikesta maapallolla tuotetusta ruoasta. Suomessa ruokahävikkiä kertyy vuosittain noin 400 miljoonaa kiloa. Kotitalouksien osuus ruokahävikistä on 35 %, kaupan alan 18 %, ruokapalveluiden osuus 20 % ja teollisuuden osuus 28 %.

Elintarvikkeiden tuotanto, jalostus ja kuljetus aiheuttavat merkittävän osan maailman ympäristökuormituksesta. Kun syömäkelpoinen ruoka päätyy jätteeksi, ympäristökuormitus on syntynyt turhaan ja ruoan valmistukseen käytetty työpanos ja energia valuvat hukkaan.

Samaan aikaan yhdeksäsosa maailmasta näkee nälkää ja tuhannet suomalaiset käyvät säännöllisesti leipäjonoissa. Esimerkiksi RAY:n Avun tilkkutäkki -selvityksen (2014) mukaan leipäjo-

Lakialoite LA 29/2016 vp

noissa käy säännöllisesti 12 600 ihmistä ja epäsäännöllisesti 9 500 ihmistä. Tutkimusten mukaan leipäjonoissa käy laaja kirjo erilaisista taustoista ja elämäntilanteista tulevia ihmisiä.

Ruokahävikin torjuminen vaatii muutoksia asenteisiin ja toimintatapoihin. Sitä voidaan edistää myös lainsäädännön kautta. Esimerkiksi Ranskan parlamentti velvoitti hiljattain kaupat luovuttamaan poistettavat elintarvikkeet jaettavaksi eteenpäin. Suomessa voimassa olevan lainsäädännön mukaan myynnistä poistettujen elintarvikkeiden jakelu on vapaaehtoista eikä sitä ole rajoitettu.

Suomessa hävikkiruuan jakelu perustuu siis tällä hetkellä kauppojen vapaaehtoisuuteen ja erilaisiin kuntakokeiluihin. Tällä hetkellä on olemassa jonkin verran esimerkkejä yksityisen sektorin toimijoiden, kuten kauppojen ja kahviloiden, sekä kolmannen sektorin toimijoiden, kuten seurakuntien ja yhdistysten, välisestä yhteistyöstä. Kunnissa on esimerkiksi kokeiltu ylijäämäruuan myymistä edullisesti eteenpäin muille ruokailijoille. Monet kaupat jakavat myynnistä poistettua ruokaa järjestöjen, seurakuntien ja hävikkiruokaravintoloiden käyttöön. Erityisen suuri arvo tällä yhteistyöllä on ollut syrjäytyneiden auttamisessa.

Asian aiempi käsittely ja suhde muuhun lainsäädäntöön

Viime vuosien aikana vähävaraisten ruokajakelu ja ruokahävikki ovat olleet runsaasti esillä niin mediassa kuin eduskunnassakin. Eri järjestöt ja yhteiskunnalliset toimijat ovat nostaneet esille ruokahävikin vähentämisen ja hävikkiruuan jakelun hyötyjä aina hyvinvoinnin edistämisestä biojätteiden vähentämiseen saakka. Aiheesta on myös jätetty tällä ja edellisillä kausilla lukuisia kirjallisia kysymyksiä ja muita valtiopäivätoimia.

Asiaa koskevaa aiempaa lainsäädäntöä ei ole. Elintarvikelaissa eikä muussakaan lainsäädännössä ei oteta kantaa elintarvikkeiden jätemäärän vähentämiseen.

Lakialoitteella on selvä yhteiskunnallinen ulottuvuus. Se koskettaa suoraan heikoimmassa asemassa olevia, heidän läheisiään, heidän kanssaan työtä tekeviä henkilöitä ja tahoja, kauppia ja välillisesti myös laajemmin yhteiskuntaa. Se antaa myös globaalissa kontekstissa eettisen viestin sosiaalisesta välittämisestä, yhteiskuntavastuusta ja kestävästä kehityksestä.

Lakialoitteella ei ole merkittäviä taloudellisia vaikutuksia valtiontalouden näkökulmasta. Lakialoite on linjassa hallituksen asettamien pitkän tähtäimen tavoitteiden kanssa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Lakialoite LA 29/2016 vp

Laki

elintarvikelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään elintarvikelakiin (23/2006) uusi 8 a luku seuraavasti:

8 a luku

Elintarvikkeiden jakelu

72 a §

Jakeluvelvoite

Jakeluvelvoite tarkoittaa luovutuskelpoisen elintarvikkeen omistajan velvoitetta luovuttaa elintarvike eteenpäin jäljempänä olevien ehtojen mukaisesti.

Jakeluvelvoitteen piirissä ovat:

- 1) kunnalliset toimipisteet;
- 2) kaupungit;
- 3) leipomot ja vastaavia tuotteita myyvät yritykset.

Jakeluvelvoite on ehdollinen. Jakeluvelvoite toteutuu, jos

1) voittoa tavoittelematon kolmas osapuoli, kuten hyväntekeväisyysystyötä tekevä taho, on valmis noutamaan luovutuskelpoiset elintarvikkeet ja asettamaan ne ilmaiseksi jaettavaksi kohde-ryhmälleen taikka muulla tavoin käyttämään ne hyödyksi;

2) kolmatta osapuolta ei ole, mutta jakeluvelvoitteen piirissä olevan tahon on mahdollista asettaa luovutuskelpoiset elintarvikkeet saataville turvallisesti määräajaksi.

Kun luovutetut elintarvikkeet asetetaan jaettavaksi eteenpäin, tulee jakelijan ilmoittaa jakelun yhteydessä seuraavat tiedot:

- 1) päivämäärä, jolloin tuote on luovutettu jakeluun;
- 2) jakeluun asettaneen tahon nimi.

Ilmoituksen tulee olla lukukelpoinen ja sen tulee löytyä joko tuotteesta tai jaettavien tuotteiden välittömästä läheisyydestä.

Ilmoituksen tarkoitus on turvata elintarvikkeiden loppukäyttäjälle mahdollisuus arvioida tuotteen kelpoisuus.

Elintarvikkeiden pakkauksissa olevia pakkausmerkintöjä ei saa poistaa tai muuttaa.

72 b §

Tuoteturvallisuus ja vastuu

Elintarvikkeesta luopuvan tahon tulee tarkastaa elintarvikkeen laatu ja käyttää asiaan kuuluvaa harkintaa ennen elintarvikkeen luovuttamista. Jos elintarvikkeesta puuttuu tai on muuttunut

Lakialoite LA 29/2016 vp

lukukelvottomaksi päiväys, jonka arvioidaan olevan tärkeä arvioitaessa luovutuskelpoisen elintarvikkeen kelpoisuus, elintarvike tulee hävittää.

Jakeluelvoitteen piirissä olevan tahon vastuu tuoteturvallisuudesta päättyy sillä hetkellä, kun elintarvike luovutetaan.

Kolmannella osapuolella, joka vastaa eteenpäin jakelusta, on vastuu hävittää ne elintarvikkeet, joita ei voida jakaa turvallisesti.

Viime kädessä kuluttajalla on henkilökohtainen vastuu vastaanottamansa elintarvikkeen tarkistamisesta, käyttämisestä ja tarvittaessa hävittämisestä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20____.

Lakialoite LA 29/2016 vp

Helsingissä 10.5.2016

Ilmari Nurminen sd
Emma Kari vihr
Hanna Sarkkinen vas
Katri Kulmuni kesk
Tiina Elovaara ps
Kai Mykkänen kok
Hanna Halmeenpää vihr
Krista Mikkonen vihr
Outi Alanko-Kahiluoto vihr
Satu Hassi vihr
Nasima Razmyar sd
Saara-Sofia Sirén kok
Lasse Hautala kesk
Susanna Huovinen sd
Sari Tanus kd
Suna Kymäläinen sd
Markus Mustajärvi vas
Sanna Marin sd
Maarit Feldt-Ranta sd
Eero Heinäluoma sd
Antti Rinne sd
Timo Harakka sd
Ilkka Kantola sd
Pia Viitanen sd
Maria Guzenina sd
Jukka Gustafsson sd
Anneli Kiljunen sd
Tarja Filatov sd
Katja Taimela sd
Sirpa Paatero sd
Merja Mäkisalo-Ropponen sd
Riitta Myller sd
Erkki Tuomioja sd
Kristiina Salonen sd
Krista Kiuru sd
Lauri Ihalainen sd
Mika Kari sd
Satu Taavitsainen sd
Ville Skinnari sd
Antero Laukkanen kd
Harry Wallin sd
Ritva Elomaa ps
Simon Elo ps
Juho Eerola ps

Lakialoite LA 29/2016 vp

Pentti Oinonen ps
Ville Vähämäki ps
Sami Savio ps
Rami Lehto ps
Leena Meri ps
Ville Niinistö vihr
Heli Järvinen vihr
Olli-Poika Parviainen vihr
Touko Aalto vihr
Ozan Yanar vihr
Krista Mikkonen vihr
Johanna Karimäki vihr
Antero Vartia vihr
Pekka Haavisto vihr
Paavo Arhinmäki vas
Li Andersson vas
Anna Kontula vas
Silvia Modig vas
Kari Uotila vas
Matti Semi vas
Annika Lapintie vas
Jari Myllykoski vas
Arto Satonen kok
Katja Hänninen vas
Pauli Kiuru kok
Harri Jaskari kok
Pertti Salolainen kok
Anne-Mari Virolainen kok
Markku Eestilä kok
Eero Lehti kok
Jaana Pelkonen kok
Anders Adlercreutz r
Stefan Wallin r
Mats Nylund r
Mats Löfström r
Joonas Räsänen sd
Aino-Kaisa Pekonen vas
Antti Kurvinen kesk
Pirkko Mattila ps
Hanna Kosonen kesk
Marisanna Jarva kesk
Petri Honkonen kesk
Eerikki Viljanen kesk
Juha Pylväs kesk
Pertti Hakanen kesk
Seppo Kääriäinen kesk

Lakialoite LA 29/2016 vp

Markku Pakkanen kesk
Mikko Alatalo kesk
Arto Pirttilahti kesk
Aila Paloniemi kesk
Tuomo Puumala kesk
Eeva-Maria Maijala kesk
Antti Kaikkonen kesk
Mikko Kärnä kesk
Annika Saarikko kesk
Olavi Ala-Nissilä kesk
Mikko Savola kesk
Elsi Katainen kesk